

УДК 340.6:343.102

Г. Г. СТЕФАНОВА,

аспірант Національної академії внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4883-965X>

Науковий керівник:

О. Ю. Сидоренко, кандидат юридичних наук, доцент

КОНФЛІКТОСТІЙКІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ СЛІДЧОГО

Розкрито зміст поняття конфліктостійкості та психологічної стійкості. Розглянуто основні компоненти конфліктостійкості, як професійно важливої якості слідчого. Визначено основні рівні якостей притаманні особистості слідчого.

Ключові слова: конфліктостійкість, особистість слідчого, слідча діяльність, компоненти конфліктостійкості, психологічна стійкість.

Для успішного виконання завдань забезпечення належного правопорядку і громадської безпеки у державі має бути високий рівень підготовленості працівників Національної поліції до ефективних дій у штатних та екстремальних ситуаціях. Діяльність працівників поліції у надзвичайних умовах вимагає відповідних вмінь і особливих навичок.

Дефіцит часу, невизначеність ситуації, різноманітність завдань, які необхідно розв'язувати, висока відповідальність за наслідки здійснюваних дій та рішень, що приймаються, висока ймовірність підпадання під інтенсивний негативний психологічний (часто й фізичний) тиск – усе це чинники екстремальності, які висувають певні вимоги до особистості кожного працівника органів внутрішніх справ. Працівники Національної поліції як суб'єкти правоохоронної діяльності перебувають у стані тривалого протистояння з конфліктуючими сторонами, що безумовно не може не позначитися на психологічній, організаційно-тактичній і технічній готовності до дій в умовах конфлікту [1, с. 180].

Діяльність слідчого по розкриттю та розслідуванню злочинів полягає у відтворенні справжньої картини події за її прямими та непрямими доказами, які можуть бути безпосередніми та опосередкованими. Якщо людина сприйняла картину події (вбивства або крадіжки) та змальовує, як ця подія відбувалась – це означає, що річ іде про прямі докази. Однак в більшості випадків слідчий має справу з побічними доказами – способом життя звинуваченого, зв'язками потерпілого з іншими людьми, даними про психічний стан напередодні скоєного, про розміщення об'єктів у приміщенні тощо, тобто тими умовами, що безпосередньо не сприймаються [2, с. 13]. Щоб з'ясувати ці обставини слідчому необхідно взаємодіяти з потерпілими, свідками та підозрюваними.

Саме за специфікою професійної діяльності слідчий зобов'язаний спілкуватися з різними категоріями людей, діапазон поведінки яких проявляється по-різному: від урівноваженого сприйняття ситуації до відкритих проявів агресії. Тому вміння виявляти причини протиріч, передбачати конфліктні ситуації, керувати поведінкою людей, що беруть участь в конфлікті, стримувати свої емоції, адекватно реагувати на конфлікт є важливими професійними якостями поліцейських.

Спеціальною професійною якістю особистості співробітника є психологічна стійкість – забезпечення необхідного рівня виконання службової діяльності на тлі інтенсивного впливу негативних психологічних факторів. Найчастіше це пов'язано з неочікуваними ризикованими, небезпечними для життя та здоров'я співробітника ситуаціями. Психологічна стійкість тим вища, чим більша потрібна сила для зовнішнього впливу для виникнення негативних змін у службовій діяльності, психіці співробітника. Чим успішніше він діє в умовах значних психологічних чи фізичних перевантажень, чим вищий у нього самоконтроль та вміння долати негативні психологічні реакції [3, с. 33].

На думку Ващенко І.В. існують два прояви відсутності психологічної стійкості: у формі збудливості і формі гальмування. Ще одним проявом наявності або відсутності психологічної стійкості у працівника є його поведінка. Зовнішні прояви та поведінка психологічно нестійкого працівника Національної поліції відбиваються на його психологічному стані. Під час конфлікту його психологічний стан зазнає таких змін, що його думки і почуття починають значно відрізнятися від його думок і почуттів у ситуаціях повсякденного життя [1, с. 181–182].

Ці зміни, як правило, не усвідомлюються самим працівником і мають закономірний характер: підвищення рівня емоційної збудженості та напруженості, зниження здатності до раціонального опрацювання інформації, підвищення рівня навіювання і, відповідно, зменшення ступеня критичного ставлення до себе, до конфліктуючих, пригнічення раціональних способів регуляції поведінки та почуття відповідальності за свої вчинки, відчуття власної сили, могутності та анонімності своїх дій, самого себе [1, с. 182].

Психологічна стійкість – характеристика особистості, яка полягає у збереженні оптимального функціонування психіки за умов складних ситуацій, що характеризуються фруструючим і стресогенним впливом. Вона не є вродженою властивістю особистості, а формується одночасно і її розвитком і залежить від: типу нервової системи, досвіду людини, професійної підготовки, навичок і умінь поведінки і діяльності, рівня розвитку основних пізнавальних структур особистості [4, с. 394–395].

Конфліктостійкість – специфічний прояв психологічної стійкості, здатність людини оптимально організовувати свою поведінку у важких ситуаціях соціальної взаємодії, безконфліктно вирішувати проблеми, що виникли у стосунках з іншими людьми. Як вид психологічної стійкості, конфліктостійкість має свою структуру, що включає емоційний, вольовий, пізнавальний, мотиваційний і психомоторний компоненти [4, с. 232].

Емоційний компонент конфліктостійкості відбиває емоційний стан особистості в ситуації взаємодії, рівень і характер збудження психіки і її вплив на успішність спілкування у конфлікті. Він передбачає, що людина вміє керувати своїм емоційним станом у передконфліктній і конфліктній ситуаціях, здатна відкрито виявляти свої емоції без зневаги особистості опонента, не переходить у депресивний стан у випадку тривалого конфлікту або програву в ньому.

Вольовий компонент розуміють як здатність особистості до свідомої мобілізації сил відповідно до ситуації взаємодії, до свідомого контролю і керування собою, своєю поведінкою і психічним станом. Саме цей компонент дозволяє регулювати своє емоційне збудження у конфліктній ситуації. Завдяки вольовому компоненту вдається забезпечити толерантність до чужої думки, непогодження з іншим, самовладання і самоконтроль.

Пізнавальний компонент конфліктостійкості становить собою стійкість функціонування пізнавальних процесів особистості, несприймання до провокаційних дій опонента. Він містить: вміння об'єктивно оцінити конфлікт, прогнозувати його розвиток і можливі наслідки; здатність швидко приймати правильні рішення; здатність виявляти головну проблему конфлікту; висувати і обґрунтовувати альтернативні рішення проблеми; здатність до аргументації і цивілізованої полеміки в умовах суперечки тощо.

Мотиваційний компонент являє собою стан внутрішніх спонукаючих сил, які сприяють оптимальній поведінці у конфліктній взаємодії. Він забезпечує адекватність спонукань ситуації, що складається, їх спрямованість на спільний пошук шляхів вирішення протиріччя, зосередження на вирішенні проблеми, можливість корекції інтересів, що відстоюються, залежно від змін обстановки і розташування сил [1, с. 184].

Психомоторний компонент – це вміння працівника виконувати професійні дії незалежно від ситуації. Дії та «техніка» працівника ОВС, які застосовуються ним для реалізації обов'язків і функцій у процесі діяльності, виступають вихідними елементами цілісної технології його соціально-професійної роботи. Вони можуть формуватися тільки при наявності позитивної мотивації та спрямованості на здійснення професійної діяльності, на постійне її вдосконалення.

В процес розслідування злочину втягується цілісна особистість слідчого з притаманними їй структурними компонентами. В структурі особистості слідчого розрізняються чотири основні компоненти: рівень моральних якостей та принципів, що розкриваються домінуючою системою цінностей (цінностей – норм, цінностей – цілей діяльності, цінностей – моральних якостей); рівень інтелектуально-пізнавальних якостей (тип мислення, уявлення, спостережливість тощо); характерологічні якості (товариськість, ініціативність, наполегливість, мужність, об'єктивність тощо); психофізіологічні якості (емоціональність, витривалість, уважність, тривожність, темперамент, тип нервової діяльності [2, с. 13–14].

Таким чином, професіограма особистості слідчого становить багаторівневу ієрархічну структуру, в якій відображені індивідуальні та особистісні якості та навички, які реалізуються в професійній діяльності. Для належного виконання завдань, що стоять перед співробітниками Національної поліції, є необхідним високий рівень підготовленості цих працівників до ефективних дій у штатних та екстремальних умовах, який досягається розвитком їх особистих якостей, зокрема розвитком навичок конфліктостійкості як специфічного прояву психологічної стійкості.

Список бібліографічних посилань

1. Ващенко І. В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в органах внутрішніх справ : монографія. Харків : ОВС, 2002. 256 с.
2. Психологія слідчої діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. Л. І. Казміренко. Київ : Правова єдність, 2006. 200 с.
3. Андросюк В. Г., Казміренко Л. І. Професійна психологія в органах внутрішніх справ. Загальна частина : курс лекцій. Київ : Укр. акад. внутр. справ, 1995. 111 с.
4. Конфліктологія : словник / за ред. О. Г. Колба, А. Буймістера. Київ : Переяслав-Хмельницький, 2012. 592 с.

Надійшла до редколегії 08.04.2019

УДК 796.011.1

Р. О. ХИТРУК,

курсант факультету економіко-правової безпеки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

В. В. Біліченко, *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

Для обґрунтування та розробки дієвої моделі системи спеціальної фізичної підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання України визначено роль такої підготовки.

Ключові слова: *курсант, спеціальна фізична підготовка, правоохоронці.*

Зі збільшенням злочинності, все більш гостро постає питання ефективної протидії, що забезпечується насамперед розвитком сучасних видів спорту загалом та засобів функціонального багатоборства передусім у системі спеціальної фізичної підготовки фахівців Національної поліції України. Необхідним є розширення арсеналу засобів фізичної підготовки майбутніх поліцейських, а також підвищення рівня їх спеціальної фізичної підготовки та службової підготовки. Важливо удосконалити систему спеціальної фізичної підготовки правоохоронців по типу західних країн, виявити можливі шляхи її удосконалення та оптимізації.